

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської філології

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

ВСТУП ДО МОВОЗНАВСТВА

підготовки	бакалавра
галузі знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
спеціальності	В11 Філологія
спеціалізації	В11.041 – Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
освітньо-професійної програми	Мова і література (англійська). Переклад

Силабус освітнього компонента «ВСТУП ДО МОВОЗНАВСТВА» підготовки бакалавра, галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки, спеціальності В11 Філологія, спеціалізації В11.041 – Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська за освітньо-професійною програмою «Мова і література (англійська). Переклад».

Розробник:

Чарікова І. В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми проф. Ущина В. А.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри англійської філології, протокол № 2 від 16 вересня 2025 року.

Завідувач кафедри проф. Ущина В. А.

I. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1 (денна форма)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки В11 Філологія Мова і література (англійська). Переклад Бакалавр	Нормативний
Кількість годин/кредитів 90 год. / 3 кредити		Рік навчання 1
		Семестр 1
ІНДЗ: немає		Лекції – 22 год.
		Практичні (семінарські) – 20 год. Консультації – 6 год.
		Самостійна робота – 42 год.
Мова навчання	Українська	
	Форма контролю: екзамен	

Таблиця 2 (заочна форма)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма здобуття освіти	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки В11 Філологія Мова і література (англійська). Переклад Бакалавр	Нормативний
Кількість годин/кредитів 90 год. / 3 кредити		Рік навчання 1
		Семестр 1
ІНДЗ: немає		Лекції – 6 год.
		Практичні (семінарські) – 8 год. Консультації – 10 год.
		Самостійна робота – 66 год.
Мова навчання	Українська	
	Форма контролю: екзамен	

II. Інформація про викладача

Таблиця 3

Прізвище, ім'я та по батькові	Чарікова Ірина Василівна
Науковий ступінь	кандидат філологічних наук
Вчене звання	доцент кафедри англійської філології
Посада	доцент
Контактна інформація	м.т. (066)9624809
	icharikova@vnu.edu.ua ,
Дні занять	https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi
	Очні консультації: в день проведення лекцій / семінарських занять (за попередньою домовленістю). Усі запитання можна надсилати на електронну скриньку, зазначену в силабусі.

III. Опис освітнього компоненту

1. Анотація курсу. Освітній компонент «Вступ до мовознавства» займає особливе місце в системі освітніх компонентів, що вивчаються на факультетах філологічного профілю у вищих навчальних закладах. Значення цього курсу визначається тим, що в ньому викладаються відомості принципового значення, на яких ґрунтується вивчення будь-якої мовознавчої дисципліни. Він слугує методологічною базою для побудови всіх курсів мовознавчого циклу і ознайомлює студентів з основними відомостями про мову, важливими поняттями і термінами лінгвістики, з методами дослідження мови і сучасним рівнем розвитку теорії.

Предметом вивчення освітнього компонента є основні аспекти теорії мови: знакова природа, структура мови, взаємозв'язок мови і мислення, співвідношення мови і мовлення, фонологічна, лексико-семантична та граматична системи мови, функціонування та розвиток наукових шкіл світової лінгвістики, характеристика їх основних принципів, методик дослідження й аналіз найважливіших здобутків визначних мовознавців минулого та сучасності. Мовознавство демонструє різні шляхи та методи дослідження мови, встановлює зв'язок між численними способами опису мови, пояснює причини неоднакових інтерпретацій явищ в різних наукових школах і напрямках на всіх етапах розвитку мовознавства.

Курс навчання здійснюється з урахуванням принципу послідовності. При цьому повторення і систематизація матеріалу відбувається з урахуванням отриманих знань з нових тем. Освітній компонент є складовою частиною циклу освітніх компонентів із загальної теорії мови, тісно взаємодіє з філософією, історією, логікою, соціологією, соціолінгвістикою, етнолінгвістикою, літературознавством, лінгвокраїнознавством і психологією. Сучасне мовознавство – це комплекс численних дисциплін, мовознавство базується на знаннях як з лінгвістичних, так і нелінгвістичних курсів і є узагальнюючою дисципліною, що підвищує лінгвістично-професійний та інтелектуальний рівень майбутнього фахівця.

2. Пререквізити / Постреквізити

Пререквізити: знання про мову в межах програми загальноосвітньої школи. Паралельне вивчення ОК: «Критичне мислення», «Інформаційні технології в лінгвістиці», ОК «Україна і Європейський Союз: політика, культура, мова, історія».

Постреквізити: ОК «Англійська мова», ОК «Друга іноземна мова», ОК «Академічне письмо і риторика», ОК «Лінгвокраїнознавство», ОК «Теоретичний курс англійської мови», ОК «Теорія і практика перекладу з англійської мови», ОК «Курсова робота з філології», ОК «Практика навчальна фонологічна», ОК «Практика навчальна перекладацька», ОК «Практика виробнича перекладацька», а також при підготовці до Атестаційного іспиту.

3. Мета і завдання освітнього компонента

Освітній компонент «Вступ до мовознавства» має на меті формування у здобувачів освіти розуміння особливостей не якоїсь конкретної мови, наприклад англійської чи української, а людської мови взагалі, тобто тих загальних характеристик, які притаманні усьому розмаїттю людських мов. Разом з тим очевидно, що загальні закономірності побудови, функціонування і розвитку мов можна по-справжньому зрозуміти на основі дослідження лише окремих мов. Знання сучасного стану теоретичної лінгвістики необхідне філологу, перекладачу в його безпосередній практичній діяльності, у підвищенні культурного рівня і вдосконаленні його методичної майстерності. Без правильного розуміння законів внутрішньої будови, функціонування та історичного розвитку мови у здобувачів вищої освіти важко сформулювати почуття мови, навчити правильного використання її одиниць, розуміння багатства та краси мови.

Здобувачі вищої освіти отримують уявлення про те, що лінгвістика – це не проста сукупність знань, а безперервна пізнавальна діяльність, яка потребує від її учасників високої професійної підготовки. Таким чином, мета курсу – ознайомити здобувачів освіти з мовознавчими процесами, надати знання про природу, властивості мови, впливи та

взаємовпливи різних мов, засвоїти мовознавчі терміни; узагальнити, розширити й поглибити знання з теорії мовознавства, засвоїти методологічний апарат лінгвістичного аналізу.

У процесі вивчення освітнього компонента використовуються такі **методи**:

- пояснювально-ілюстративний метод (розповідь, пояснення, консультація, робота з підручником, посібником, словником, таблицями, схемами, виконання практичних завдань);
- проблемно-пошуковий (проблемного викладу, дослідження, узагальнення, синтез, аналіз, структурування, робота з науковою літературою);
- комунікативно-творчий (спільне розв'язання проблем, робота в групах, мозкова атака, метод кейсів, дебати, дискусія).

4. Результати навчання (компетентності).

По закінченню освітнього компонента у здобувачів вищої освіти будуть сформованими такі **загальні** та **фахові** компетентності:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі філології, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з лінгвістики та перекладознавства, літературознавства, лінгвокраїнознавства та інших наук про мову.

Загальні компетентності:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 5. Здатність учитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові компетентності:

ФК 1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ФК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК 3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов, що вивчаються.

ФК 4. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ФК 8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

Програмні результати навчання:

ПРН 2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури й електронних баз, критично аналізувати та інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН 3. Організувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН 4. Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.

ПРН 7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПРН 8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мов і літератур, що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання в професійній діяльності.

ПРН 9. Характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ПРН 12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН 17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

ОК передбачає розвиток **soft skills**:

- здатність критично мислити та самостійно приймати рішення;
- вміння працювати в команді;
- креативність;
- навички комунікації і вміння виступати перед аудиторією;
- здатність до самоорганізації;
- усвідомлення важливості вчасного виконання завдань.

5. Структура освітнього компонента

Таблиця 4 (денна форма)

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекц.	Практ.	Інд.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
	90	22	20		42	6	
Змістовий модуль 1							
Тема 1. Мовознавство – наука про мову. Предмет і об'єкт мовознавства. Завдання науки про мову. Розділи і аспекти мовознавства. Історія мовознавства як науки. Рівні мови та їх відображення в розділах мовознавства. Завдання курсу «Вступ до мовознавства».	8	2	2		4		ДС + ДБ + РК / 5
Тема 2. Сутність мови: її суспільні функції і внутрішній устрій. Людина та її мова. Своєрідність мови як суспільного явища. Критика ненаукових поглядів на мову як на явище біологічне, психічне та психофізичне. Мова і суспільство. Мова і мислення. Мова і	9	2	2		4	1	ДС + ДБ + РК / 5

мовлення. Мова в мовленнєвій діяльності.							
Тема 3. Мова як система знаків. Система та структура мови. Семіотика – наука про знаки і знакові системи. Типологія знаків. Система та її ознаки. Мовна система. Парадигматичні та синтагматичні відносини між одиницями системи. Мова і штучні знакові системи. Подібності та відмінності.	9	2	2		4	1	ДС + ДБ + РК / 5
Тема 4. Проблеми походження мов і діалектів. Основні теорії походження мови. Соціальна і територіальна диференціація мови. Процеси дивергенції і конвергенції мов. Поняття субстрата і суперстрата. Мовні контакти в різні історичні епохи і в сучасному світі. Поняття койне і лінгва франка. Основні підходи до класифікації мов. Генеалогічна класифікація мов та її методи. Морфологічна класифікація мов.	11	2	2		4	1	ДС + ДБ + РК / 5
Тема 5. Письмо: історія виникнення і розвитку. Визначення письма і причини його виникнення. Графема та її варіанти. Фонографія та ідеографія. Основні етапи історичного розвитку письма. Алфавіт, графіка і орфографія. Основні принципи орфографії. Транскрипція і транслітерація.	8	2	2		4		ДС + ДБ + РК / 5
Модульний тест 1							Т / 10
Разом за змістовим модулем 1	45	10	10		20	3	35
Змістовний модуль 2							

<p>Тема 6. Фонетика як лінгвістична дисципліна. Фонетичне членування мовленнєвого потоку. Комбінаторні та позиційні зміни звуків в потоці мовлення (асиміляція, дисиміляція, редукція) та їх наслідки. Основні поняття акустики: тони и шуми, висота, сила і тембр звука, тривалість. Звук мовлення як соціальний факт.</p>	9	2	2		4	1	ДС + ДБ + РК / 5
<p>Тема 7. Предмет лексикології та її основні проблеми. Слово як основна номінативна одиниця мови, його диференційні ознаки. Аспекти лексичного значення. Зміна значення слова. Типи синонімів. Типи метафор. Метафора і метонімія, різновиди метонімії. Типи омонімів. Полісемія слів та її відмінності від омонімії. Архаїзми та історизми, неологізми, запозичення.</p>	9	2	2		4	1	ДС + ДБ + РК / 5
<p>Тема 8. Проблеми фразеології. Лексикографія. Внутрішні критерії фразеологічності, запропоновані В.В.Виноградовим, його класифікація ФО. Семантичні властивості фразеологізмів (синонімія, антонімія, омонімія та полісемія). Граматичні властивості ФО. Лексикографія як наука про теорію і практику укладання словників.</p>	8	2	2		4		ДС + ДБ + РК / 5
<p>Тема 9. Граматична структура слова і питання словотворення. Місце граматики в мовознавстві. Теоретична і практична граматика. Розділи граматики. Граматичне значення слова.</p>	13	4	2		4	1	ДС + ДБ + РК / 5

Граматична форма і граматичні категорії. Морфологія. Поняття морфеми, морфа. Класифікація морфем. Словозміна і словотворення. Частини мови.							
Тема 10. Граматика: синтаксис. Синтаксичні одиниці та їх функції. Словосполучення, речення. Класифікація словосполучень. Речення. Синтаксичні зв'язки, відношення, функції, засоби вираження. Актуальне членування речення.	6	2	2		6		ДС + ДБ + РК / 5
Модульний тест 2							10
Разом за змістовим модулем 2	45	12	10		22	3	35
Всього годин / балів	90	22	20		42	6	70
Підсумкові види робіт							
Генеалогічна класифікація мова							5
Термінологічний словник							5
Підсумкова контрольна робота							20
Разом балів							30
Всього балів							100

Таблиця 5 (заочна форма)

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекц.	Практ.	Інд.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
	90	6	8		66	10	
Змістовий модуль 1							
<p>Тема 1. Мовознавство – наука про мову. Предмет і об’єкт мовознавства. Завдання науки про мову. Сутність мови: її суспільні функції і внутрішній устрій. Людина та її мова. Мова як система знаків. Система та структура мови. Проблеми походження мов і діалектів. Основні теорії походження мови. Соціальна і територіальна диференціація мови.</p>	15	1	2		11	1	ДС + ДБ + РК / 5
<p>Тема 2. Процеси дивергенції і конвергенції мов. Поняття субстрата і суперстрата. Мовні контакти в різні історичні епохи і в сучасному світі. Поняття койне і лінгва франка. Основні підходи до класифікації мов. Мова як система знаків. Система та структура мови. Семіотика – наука про знаки і знакові системи. Типологія знаків. Система та її ознаки. Мовна система. Парадигматичні та синтагматичні відносини між одиницями системи. Мова і штучні знакові системи. Подібності та відмінності.</p>	16	1	2		11	2	ДС + ДБ + РК / 5
<p>Тема 3. Письмо: історія виникнення і розвитку. Визначення письма і причини його виникнення. Графема та її варіанти. Фонографія та ідеографія.</p>	14	1	1		11	1	ДС + ДБ + РК / 5

Основні етапи історичного розвитку письма. Алфавіт, графіка і орфографія. Основні принципи орфографії. Транскрипція і транслітерація.							
Модульний тест 1							Т / 20
Разом за змістовим модулем 1	45	3	5		33	4	35
Змістовий модуль 2							
Тема 4. Фонетика як лінгвістична дисципліна. Фонетичне членування мовленнєвого потоку. Комбінаторні та позиційні зміни звуків в потоці мовлення (асиміляція, дисиміляція, редукція) та їх наслідки.	15	1	1		11	2	ДС + ДБ + РК / 5
Тема 5. Предмет лексикології та її основні проблеми. Аспекти лексичного значення. Зміна значення слова. Проблеми фразеології. Лексикографія. Внутрішні критерії фразеологічності, Семантичні властивості фразеологізмів. Граматичні властивості ФО.	15	1	1		11	2	ДС + ДБ + РК / 5
Тема 6. Граматична структура слова і питання словотворення. Граматичне значення слова. Морфологія. Поняття морфеми, морфа. Граматика: синтаксис. Синтаксичні одиниці та їх функції. Словосполучення, речення.	15	1	1		11	2	ДС + ДБ + РК / 5
Модульний тест 2							Т / 20
Разом за змістовим модулем 2	45	3	3		33	6	35
Всього годин / балів	90	6	8		66	10	70
Підсумкові види робіт							
Генеалогічна класифікація мова							5
Термінологічний словник							5
Підсумкова контрольна робота							20
Разом балів							30
Всього балів							100

6. Завдання для самостійного опрацювання

Таблиця 6

Тема	Питання для самостійного опрацювання
Тема 1. Лінгвістичний аспект у вивченні звуків.	Фонема – мінімальна звукова одиниця, потенційно пов'язана зі смислом Властивості фонему. Правило виділення фонему. Подвійне членування. Конститутивна, розпізнавальна і смислорозрізнавальна функції фонему. Варіювання фонему: обов'язкові варіанти (алофони), вільне і факультативне варіювання. Відношення фонему та її варіанта як відношення загального і одиничного. Дистрибуція фонему. Фонетична незалежність (автономність) фонему як прояв довільності мовленнєвого знаку. Диференціальні (релевантні) та інтегральні (іррелевантні) ознаки фонему.
Тема 2. Чергування фонем. Склад і складоподіл. Просодичні засоби.	Чергування звуків. Основні типи чергувань (фонетичні та історичні) та їх причини. Проблема складу в мовознавстві. Неможливість застосування функціональних методів для виділення складу. Основні теорії складоподілу і складкоутворення: сонорна теорія, динамічна і експіраторна теорії. Типи складів. Звукові зміни в потоці мовлення, пов'язані з особливостями складової структури. Складовий акцент, наголос, фразова інтонація. Наголос як виділення одного зі складів у складі слова (або синтагми) теми або іншими фонетичними засобами. Типи наголосів (складовий, словесний, фразовий), за акустико-артикуляторними характеристиками (динамічний, якісний, кількісний, музичний) і за місцем виділення. Просодія складу. Поняття тонів та їх типи. Інтонація, її функції і основні компоненти (мелодика, інтенсивність, темп, тембр і паузи). Взаємодія компонентів інтонації в передачі основних комунікативних значень.

IV. Політика оцінювання

Усі учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися вимог чинного законодавства України, Статуту і Правил внутрішнього розпорядку ВНУ імені Лесі Українки, навчальної етики та корпоративної культури, толерантно та з повагою ставитися до всіх учасників процесу навчання, дотримуватися графіку проведення та термінів складання усіх видів робіт, передбачених силабусом освітнього компонента, повідомляти викладача про його зміни, бути організованим і сумлінним, нести особисту та колективну відповідальність, без вагань звертатися до викладача за консультаціями у разі потреби.

На початку вивчення освітнього компонента викладач ознайомлює здобувачів з метою і завданнями освітнього компонента; видами робіт та критеріями їх оцінювання; з політикою оцінювання та перескладання; з особливостями рейтингової системи; з політикою відвідування занять; з принципами академічної доброчесності; з особливостями отримання різних видів освіти. Здобувачі зобов'язані відвідувати практичні заняття, де вони отримують бали за поточний контроль.

За об'єктивних причин, наприклад, в умовах карантинних обмежень або ж хвороби здобувача (чи здобувача з особливими потребами), працевлаштування, міжнародного стажування, за умови певних сімейних обставин тощо, здобувач може оформити індивідуальний план і навчання у такому випадку відбувається за погодженим графіком з використанням технологій дистанційного навчання відповідно до [Положення про порядок](#)

реалізації права на академічну мобільність учасників освітнього процесу Волинського національного університету ВНУ імені Лесі Українки.

Освітній процес та контроль його результатів здійснюється згідно з Положенням про організацію освітнього процесу на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти у Волинському національному університеті імені Лесі Українки та Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Поточний контроль здійснюється викладачем на практичних заняттях протягом семестру.

Поточне оцінювання включає перевірку рівня знань здобувача при виконанні різного виду завдань на практичних заняттях та завдань для самостійної роботи. Максимальна кількість балів за поточний контроль після вивчення теоретичного та практичного матеріалу змістових модулів складає 70 балів.

Політика викладача щодо відвідування та термінів здачі завдань та перескладання.

Відвідування занять є обов'язковим. Якщо здобувач вищої освіти пропустив заняття (з поважної причини або з відома викладача) йому дозволено відпрацювати необхідний матеріал відповідно до графіка консультацій викладача. Якщо здобувач вищої освіти з поважної причини не виконав необхідні завдання вчасно, йому дозволено доопрацювати певний матеріал та скласти його викладачеві.

Відсутність здобувача освіти під час проведення поточного контролю (написання контрольних робіт з граматики) оцінюється у "0" балів. Повторне складання можливе за умови відсутності з поважної причини відповідно до графіка консультацій, затвердженого кафедрою англійської філології.

Якщо здобувач із поважної причини має заборгованість зі змістового модуля, він / вона повинен ліквідувати її у позааудиторний час до початку роботи над наступним модулем.

Політика щодо академічної доброчесності.

Під час вивчення ОК «Вступ до мовознавства» здобувачі вищої освіти повинні керуватися принципами академічної доброчесності (детально за покликанням: [Кодекс академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки](#)) та виконувати передбачені програмою творчі завдання (доповіді, твори-роздуми, твори-описи, промови тощо) самостійно. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Якщо виявлено 25% і вище плагіату у письмових завданнях (есе) під час поточного контролю, викладач повертає роботу здобувачеві з можливістю повторного виконання. Викладач здійснює перевірку на плагіат за допомогою програмного забезпечення у вільному доступі.

За умови виникнення конфліктних ситуацій, здобувач освіти та викладач керуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки, пункт 5 «Врегулювання конфліктів у навчальному процесі».

Політика щодо визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та / або інформальній освіті.

Під час вивчення курсу «Вступ до мовознавства», визнаються результати навчання, отримані в неформальній освіті (професійні курси/тренінги, онлайн-освіта, стажування тощо), які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають курсу «Вступ до мовознавства» як в цілому, так і його окремим модулям, темі (темам), що передбачені цим силабусом. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, відбувається в семестрі, що передуює семестру початку вивчення освітнього компонента, або під час вивчення ОК, але не пізніше 01 грудня та 01 травня, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання. Деталі щодо процедури зарахування результатів регулюються Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки.

У межах навчального року Університет може визнати результати навчання, набуті в

неформальній та/або інформальній освіті, в обсязі не більше ніж 25% загального обсягу кредитів, передбачених ОПП.

Додаткові бали. З метою стимулювання пошуково-дослідницької та наукової діяльності здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, круглих столів, засіданнях проблемних груп, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт, підготовці наукових публікацій тощо й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю з ОК. У випадку, якщо здобувачі мають опубліковані тези конференції, фахові чи нефахові статті в українських та/або зарубіжних наукових виданнях і їх проблематика відповідає тематиці ОК згідно з силабусом, здобувач отримує додаткові бали до поточного контролю за ОК: 3 бали – за тези доповіді / нефахову статтю; 5 балів – за фахову статтю. При цьому загальна кількість балів, що вноситься до відомості за поточну роботу, у випадку ОК, де передбачено екзамен, не може перевищувати 70.

V. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль (30 балів) має 2 форми: **модульний контроль** або **екзамен**.

Модульний контроль передбачає виконання наступних завдань:

- ведення термінологічного словника і усне опитування по термінології ОК (5 балів);
- оформлення і усне опитування по генеалогічній класифікації мов (5 балів);
- виконання підсумкового екзаменаційного тесту – 20 балів.

Вимоги до оформлення вищезазначених видів робіт містяться у силабусі, методичних рекомендація, розміщених на платформі Microsoft Office 365 і додатково проголошуються на лекційних заняттях.

Якщо здобувач вищої освіти впродовж семестру за поточний та модульний контроль набирає більше 75 балів і згоден зі своєю позитивною оцінкою, то звільняється від екзамену, яким завершується навчання впродовж семестру.

Якщо здобувач вищої освіти набирає менше 75 балів або не згоден зі своєю позитивною оцінкою, то складає екзамен. Здобувачу освіти пропонується відповісти на три питання екзаменаційного білету, кожне з яких оцінюється в 10 балів. На екзамені бали за генеалогічну класифікацію мов, термінологічний словник і підсумкову контрольну роботу анулюються.

Сумарна кількість балів, яку здобувач отримує за 100-бальною шкалою, визначає його підсумкову оцінку. У випадку незадовільної підсумкової оцінки або за бажанням підвищити рейтинг студент може дібрати бали, виконавши написання інформаційно-аналітичного реферату.

Перелік екзаменаційних питань

1. Мовознавство як наука. Загальне мовознавство як наука та «Вступ до мовознавства» як навчальний курс. Мета та завдання курсу. Зв'язок з іншими науками.
2. Методи вивчення та опису мов.
3. Природа і функції мови. Критика ненаукових поглядів на мову. Мова і суспільство.
4. Мова як знакова система. Класифікація та властивості мовних знаків.
5. Загальна характеристика мов світу. Закономірності розвитку мов. Універсальні тенденції. Мовна інтеграція та диференціація.
6. Мова і мовлення. Об'єктивне і суб'єктивне в мові. Гіпотези та теорії походження мови в історії лінгвістики. Мислетворча роль мови.
7. Розвиток мови та діалектів в різні історичні епохи. Територіальна та соціальна диференціація мов.
8. Розвиток і функціонування мов у первісно-общинному, рабовласницькому і феодальному суспільстві.
9. Розвиток і функціонування мов у капіталістичному суспільстві. Поняття національної та літературної мов.
10. Розвиток і функціонування мов у тоталітарному соціалістичному суспільстві. Питання про

перспективи розвитку мов у майбутньому.

11. Основні критерії визначення спорідненості мов. Генеалогічна класифікація мов. Типологічна класифікація мов. Індекс синтетичності Дж. Грінберга.
12. Поняття мовної здатності, діяльності, комунікації.
13. Система та структура. Типологічні характеристики мовної системи.
14. Основні рівні мовної системи, їх одиниці. Відношення між одиницями мовної системи. Науки, що вивчають систему мови.
15. Фонетика як наука про звуки людської мови. Фізико-акустичний аспект вивчення звуків мови.
16. Анатомо-фізіологічний аспект вивчення звуків мови. Акустичні, артикуляційні та функціональні параметри звуків мови.
17. Фонологічний аспект вивчення звуків мови. Поняття про фонему. Варіанти фонем. Сильні та слабкі позиції фонем. Система фонем у сучасних мовах.
18. Класифікації звуків мови. Голосні та приголосні звуки.
19. Взаємодія звуків у процесі мовлення. Позиційні чергування звуків мови. Комбінаторні чергування звуків мови.
20. Фонетичне членування мовленнєвого потоку. Історичні зміни у звуках мови. Поняття про звуковий закон.
21. Звукова мова та письмо. Основні етапи розвитку письма. Характеристика основних типів алфавітів.
22. Графіка і орфографія. Транслітерація і транскрипція.
23. Поняття лексики та лексикології. Слово як основна одиниця лексикології. Семантична структура слова.
24. Лексичне значення слова. Типи лексичного значення слова. Поняття про сему та семему. Компонентний аналіз слова.
25. Моносемія і полісемія. Синонімія, омонімія, антонімія, паронімія, тематичні класи слів.
26. Типи переносного значення слова. Типи та джерела омонімії. Шляхи збагачення лексики за рахунок власних ресурсів.
27. Шляхи збагачення лексики за рахунок інших мов. Історичні зміни у словниковому складі мови.
28. Лексика з погляду актуальності. Стилистичне розшарування словникового складу мови.
29. Історичні зміни словникового складу. Історична лексикологія.
30. Запозичена лексика. Різні шляхи і види лексичних запозичень.
31. Лексикографія. Типи словників. Принципи класифікації слів у словниках. Будова словникової статті.
32. Фразеологія. Фразеологічна система мови. Класифікація фразеологізмів.
33. Граматика як наука. Розділи граматики. Граматична будова мови.
34. Основні одиниці граматичної будови мови. Граматичне значення та граматична категорія. Граматичні категорії та способи їх вираження у різних мовах світу.
35. Морфема і словоформа. Класифікації морфем. Морфемна структура слова у різних мовах світу.
36. Граматичні класи слів. Принципи класифікації частин мови. Система частин мови у різних мовах світу.
37. Поняття граматичного значення. Єдність лексичного та граматичного значення в слові.
38. Синтетичні засоби вираження граматичного значення. Аналітичні засоби вираження граматичного значення.
39. Поняття про синтаксис. Синтаксичні одиниці та зв'язки.
40. Словосполучення як одиниця синтаксису. Типи словосполучень.
41. Речення та його ознаки. Формальне та актуальне членування речення.

Приклади практичних екзаменаційних завдань

1. Охарактеризуйте фразеологічні звороти за ступенем семантичного злиття компонентів. Запишіть їх у таблицю відповідно до зазначених рубрик.

Укр.: байдики бити; бити чолом; блимати очима; блукати по світу; брати (взяти) до уваги; підсунути свиню; і різки (крихти) в рот не брати; держати хвіст бубликом; як вареник у маслі; дев'ятий вал; і нашим, і вашим; пекти раків; вести за руку; вибивати з сідла; здоровий глузд; гризти граніт науки; лебедина пісня.

Фразеологічні зрощення	Фразеологічні єдності	Фразеологічні сполучення
собаку з'їсти		

2. Почленуйте на морфеми подані нижче слова. Виділіть кореневі (лексичні) і афіксальні морфеми.

Шкільний, селищем, квітник, інститутський, програма, возз'єднання, нарада, ранесенько, райдужний, десятирічка, ранньосередньовічний, вічнозелений, краєвид, небокраєм, давньоруською, кияни, Вітчизно, спортивне, подвір'я, півсотні, заріччя, розвідниця, поетика, зустрівся, населення, захід, кожушанка, телятко, чорнявий, зеленкувате, населення, зачарованість, доброта, співучий, задума, простець, просинь, почервонілий, братерський, згрупували, нашарування, самотність, відкриття.

3. Із поданих текстів випишіть по три приклади самостійних частин мови, визначте їхні граматичні категорії.

Про патріотизм

Нелегко виростити плодове дерево: багато воно потребує праці і турбот... Патріотизм означає любов до своєї держави, до свого народу. Як кожна велика любов, патріотизм розширює свідомість. Справжній патріот любить увесь світ. Неможна, відкривши велич рідної землі, зненавидіти Всесвіт. Безлюбні люди – погані патріоти. Наш патріотизм допомагає нам любити інші, далекі народи, розуміти чужу культуру.

4. Почленуйте поданий нижче текст на синтагми. Виділіть словосполучення. Зверніть увагу на випадки збігу синтагм і словосполучень. Обґрунтуйте різницю між синтагмами і словосполученнями.

Цвітуть соняшники. Озвучені бджолами, вони чомусь схожі для мене на круглі кобзи, які земля підняла зі свого лона на високих живих стеблах. Живе тіло кобз, пахуче, припорошене жовтим пилом, проросле пелюстками, – світиться й золотіє, щось промовляє своєю широкою, невгасаючою усмішкою.

На кожному крилі городу росли кущі барвінку. Здавалось, що він і зимою зеленіє, бо коли танули сніги, то на світ пробивалось його цупке зелене листя, не змучене холодом. Не скалічене морозом. А коли повітря ставало по-материнськи м'яким та лагідним, то барвінок зацвітав, зацвітав так, наче небо бризнуло на землю живою своєю блакиттю, зацвітав так, немов дитячі очі землі дивились на тебе довірливо.

І як молоде зітхання землі, як рожевий подих ранку, стоять на тонких підсвічниках тремтячі маки. Десь у зеленій, бурхливій гущі городу, або на окремій грядці, або під смарагдовою латкою буряків вони попідставляли свої рум'яні чашечки, складені з пелюсток, шпарким променем, ловлять їх, хочуть націдити по вінця, – та хитнеться одна пелюстка, гойднеться друга, і вже розтеклося, вилилося сонячне тепло. І вже знову треба стати непорушно, обережно підставляти рум'яні чашечки, чекати – налле сонце тепла чи не налле.

(Є. Гуцало)

IV. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90-100	Відмінно	A	відмінне виконання
82-89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75-81	Добре	C	загалом хороша робота
67-74	Задовільно	D	непогано
60-66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1-59	Незадовільно	F	необхідне перескладання

Критерії оцінювання знань студента на практичних семінарських заняттях

Бали	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студента
4-5	Студент має системні, глибокі знання, виявляє неординарні творчі здібності в навчальній діяльності, вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, аргументувати власні судження теоретичними і фактичними положеннями, підсумувати сказане висновками. Студент вільно володіє спеціальною термінологією, грамотно ілюструє відповідь прикладами, вміє комплексно застосовувати знання з інших дисциплін.
2-3	Студент демонструє посередні знання основних положень навчального матеріалу. Відповідь у цілому задовільна. Студент здатний аналізувати, порівнювати, робити висновки, наводити окремі приклади на підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях.
1	Студент демонструє низький рівень знань, здатний частково відтворити теоретичний матеріал відповідно до тексту підручника або лекції викладача, повторити за зразком певну операцію.

Критерії оцінювання знань студентів на екзамені

В оцінці знань здобувачів освіти враховується:

- 1) достатність обсягу відповіді (повна, недостатньо повна, неповна);
- 2) обізнаність з основними поняттями, принципами, законами, правилами навчальної дисципліни;
- 3) логічність викладу матеріалу;
- 4) обґрунтованість власних міркувань;
- 5) уміння інтегрувати та диференціювати знання теоретичного матеріалу та застосовувати їх при виконанні практичних завдань.

Відповідь вважається *повною (30 балів)*, якщо здобувач освіти повністю оволодів матеріалом, обізнаний з усіма поняттями і термінами навчального курсу і адекватно оперує ними під час відповідей на поставлені питання, а також посилається на наукові дослідження з навчальної дисципліни, ознайомлений зі спеціальною літературою; демонструє здатність

аналізувати факти, аргументувати власні судження теоретичними і фактичними положеннями, підсумувати сказане висновками.

Відповідь вважається *недостатньо повною (20 балів)* за умов непоганого володіння знаннями з навчального предмету. Відповідь здобувача освіти має бути правильною і обґрунтованою. Здобувач освіти повинен продемонструвати знання теоретичного матеріалу, навички самостійної навчально-пізнавальної діяльності, здатність викладати матеріал в певній логічній послідовності. Допускаються незначні помилки, які не впливають на загальне розуміння викладеного матеріалу.

Відповідь вважається *неповною (10 балів)*, якщо продемонстровані знання з предмету носять фрагментарний і поверхневий характер. Теоретичні і фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого осмислення, аналізу, порівняння, узагальнення. Здобувач освіти обізнаний з літературними джерелами з навчальної дисципліни, але не може дати достатньо критичної їх оцінки; допускає суттєві помилки, які порушують логіку викладення матеріалу.

Екзамен вважається *нескладеним* за умов неправильної або неповної відповіді, яка свідчить про нерозуміння поставленого завдання. Здобувач освіти не володіє понятійно-категоріальним апаратом, необізнаний з літературою з навчальної дисципліни і допускає грубі помилки у викладенні матеріалу.

VII. Рекомендована література

Основний перелік:

1. Бацевич Ф. С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень. К.: Академія, 2008. 240 с.
2. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови: навч. посібник. К.: Вища шк., 1991. 232 с.
3. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства: короткий нарис: навч. посібник. К.: Вища школа, 2006. 144 с.
4. Вступ до мовознавства: підручник / За ред. І.О. Голубовської. К.: ВЦ «Академія», 2016.
5. Дрогомирецький П. П., Пена Л. І. Вступ до мовознавства: навч.-методичний посібник. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015.
6. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства: підручник. 2-е вид., стер. К.: Академія, 2009. 336 с.
7. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. 3-є вид. К.: Видавничий центр «Академія», 2010. 464 с.
8. Левицький А. Е., Сингаївська А. В., Славова Л. Л. Вступ до мовознавства: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 104 с.
9. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики: аналітичний огляд: навч. посібник. К.: Фітосоціоцентр, 1999. 148 с.
10. Семчинський С. В. Загальне мовознавство: підручник. К.: «ОКО», 1996. 413 с.
11. Ющук І. П. Вступ до мовознавства: навч. посібник. К.: Рута, 2000.

Додатковий перелік:

1. Бацевич Ф. С., Сваричевська Л. Ю. Тестові завдання до курсу «Вступ до мовознавства». Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004.
2. Брайчевський М. Походження слов'янської писемності. К., 1998.
3. Гонтарук Л. В. Науково-методичні рекомендації до «Вступу до мовознавства». Львів, 2015.
4. Дорошенко С. І. Загальне мовознавство: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 288 с.
5. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. К.: Видавничий центр «Академія», 2006.
6. Потапенко О.І. Цікаве мовознавство. Біла Церква, 1996.

Словники, енциклопедії:

1. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. К., 1985.
2. Левицький Ю.М. Мови світу: енциклопедичний довідник. Львів, 1998.

3. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2010.
4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006.
5. Українська мова: енциклопедія / НАН України, Ін-т мовознав. ім. О.О. Потебні, Ін-т укр. мови; редкол.: В. М. Русанівський [та ін.]. Вид. 2-ге, випр. і допов. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004.
6. Штерн І. Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики: енциклопедичний словник. К.: АтрЕк, 1998.